

Tereza Polláková

UČO: 458085

20. 5. 2017

Nové výzkumy halštatských mohyl v jižních Čechách

Klíčová slova: halštát, latén, analýza, mohyla, výzkumné metody, pohřební ritus, Zahrádka, Rovná, Hradiště

Abstrakt:

Cílem této práce je shrnutí archeologických výzkumů na lokalitách Zahrádka a Rovná v letech 2011-2013, kde rovněž bylo použito nových výzkumných metod. Díky těmto metodám se archeologům podařilo zjistit nejrůznější podrobnosti o pohřebním ritu, o okolí nalezených mohyl, a dokonce o obchodních stycích tehdejší doby. Zároveň se v této práci budu snažit porovnat využití metody zkoumání na lokalitách Rovná a Zahrádka s lokalitou Hradiště, okres Písek, která byla zkoumána v roce 1858, a jaké změny prodělala archeologie za poslední století.

Rešerše:

Zahrádka

Zahrádka je typickým pohřebišťem jihočeské doby halštatské až časně laténské, ve které je dominantní kostrový pohřební ritus pod mohylou, kdežto ploché žárové pohřby bez mohyly jsou doloženy méně často. Pro starší dobu železnou je zde rovněž typické druhotné využití mohyl z doby bronzové, což je doloženo i v této lokalitě. Mohyla, která byla nalezena v Zahrádce, byla již v minulosti poškozena. Při výzkumu byla použita mikrosondáž, při které byly nalezeny dva bronzové turbany s fragmenty lidských holenních kostí a zbytky textilií na povrchu turbanů. Následně byly použity analýzy rostlinných makrozbytků, dřeva a uhlíků, pylu, lidských a zvířecích kostí, hmyzu, textilu, exkrementů hlodavců, zbytků proteinů, díky kterým bylo později možné zrekonstruovat celý pohřební ritus.

Pohřbený zemřel pravděpodobně v květnu nebo červnu ve starší době železné, po dobu jednoho až dvou týdnů byl uložen na vzduchu a potom do mohyly. Pohřben byl v pozici na zádech, orientovaný ve směru východ–západ s nohama k západu. Hrob byl opatřen rostlinnou vystýlkou a pohřbený měl oblečení či jiné funerální textilie vyrobené z vlny. Pohřební milodary se skládaly z ovoce, semen, jídla vyrobeného z obilí a mléka. Dekompoziční procesy byly urychleny činností hmyzu a myší/myšic. Organický materiál byl

konzervovaný korozními produkty z bronzových turbanů, které pohřbený nosil na holeních (Šálková et al. 2015).

Rovná

V letech 2012–2013 proběhl archeologický výzkum porušené, archeologicky dosud nedokumentované knížecí mohyly z pozdní doby halštatské v lokalitě Rovná. Dřevěná sroubená hrobová komora byla postavena na úrovni terénu. Hrob obsahoval pět bronzových nádob. Mísa s okrajem zdobeným perlovcem, spony stupně HaD3. Hrob z Rovné se v Čechách řadí k nejstarším hrobům s dvoukolovým vozem z konce stupně HaD. Stejně tak jako v případě lokality Zahradka se při výzkumech uplatnila kombinace archeologických a paleoekologických pramenů. Geofyzikální měření, petrografická analýza, pylové analýzy, analýzy proteinů, fosfátová analýza a rentgeno-fluorescenční analýza.

Petrografická analýza odhalila, že kameny pocházejí ze vzdálenosti max. několik stovek metrů (volně ležící kameny na povrchu). Byly odebrány vzorky z bronzových nádob, aby se zjistily možné zbytky jídla, ale interpretační potenciál je omezený z důvodu narušení dna mohyly. Směs různých starých zrn napovídá, že ze stromů dominovaly borovice a smrk. V blízkosti se mohly nacházet pastviny. Našli se také vzorky obilného pilu, zj. žita. Jelikož Rovná je jedním z nejbohatších výbav s výjimečnou kovovou soupravou v Čechách poukazuje to na těsné spojení s okresem West Hall v Bádensku-Württembersku. Některé z nádob pocházejí dokonce z Itálie, ale mohly být také zprostředkovány díky obchodu západního halštatu do Čech. Hrob Rovná je jedním z nejstarších hrobů s dvoukolovým vozíkem z konce etapy HaD v Čechách. V 19. století byl povrch snížen o 60-70 cm. Pravděpodobně nejvíce brutální a bolestivá operace přišla v roce 2009. Kopání a vykradení hrobu se podepsalo na sadě pěti bronzových nádob (Chytráček et al. 2014).

Hradiště (okr. Písek)

V roce 1858 byly u obce Hradiště v okrese Písek nalezeny mohyly z časně laténského období. Mohyly z této lokality jsou dnes již bohužel zničeny. Již v roce 1857 byly z nich vybírány kameny majitelem a rolníkem Josefem Novákem. V červnu 1858 byly pak mohyly rozebrány úplně a bylo z nich vyjmuto, podle dochovaných zdrojů, „několik set vozů kamení“ a následně objeveny i bronzové, železné, zlaté a stříbrné předměty. K samotnému nálezu a nálezové situaci se vztahuje několik zpráv a všechny se od sebe různí. Za nejpřesnější se považuje zpráva Jana Bohuslava Miltnera (Michálek 1977). Ale díky velkému rozebrání nálezů z mohyl do soukromých sbírek, bylo největší prioritou archeologů tehdejší doby zrekonstruovat obsah hrobové výbavy.

Spojením zpráv a nálezů z Hradiště z roku 1858 se nakonec podařilo zrekonstruovat hrobový nález sestávající z bronzové zobákovité konvice, bronzové mísy, ucha další konvice, dvou zlatých loďkovitých náušnic, zlaté mince aj. Tyto nálezy se dochovaly. Hrobový celek patřil nepochybně knížecímu hrobu s importovanými předměty a náleží k nejvýznamnějším nálezům časně doby laténské v Čechách (Michálek 1977).

Závěr

Je až neuvěřitelné, jak moc se výzkumné metody v archeologii změnily za poslední tisíciletí. Na konci 19. století byly archeologové schopni pouze mohyly rozkopat a vytáhnout předměty v ní uložené na povrch a určit dobu, z jaké hrob pochází a s nejistotou určit komu mohl hrob patřit. Samozřejmě za předpokladu, že amatérští archeologové již předtím nezasáhli, nebo vykradači hrobů mohyly/hrob zcela nezničili.

Výzkumné metody v dnešní době jsou pro archeology „darem z nebes“. Díky pylovým analýzám, analýzám hmyzu a dalším jsou experti schopni říci i to, co předcházelo pohřebním rituálům a v jakém prostředí pohřbený žil. V minulosti se o těchto rituálech jen spekovalo.

Každým dnem se objevují novější metody zkoumání, což nám archeologům dává jasnější představu o životě a také smrti dávno zemřelých.

Použitá literatura:

- Šálková, T. - Bezděk, A. - Březinová, H. - Farkašová, K. - Houfková, P. - Chvojka, O. - John, J. - Kmošek, J. - Koník, P. - Kovačiková, L. - Michálek, J. - Msallamová, Š. - Novák, J. - Pavelka, J. - Šuláková, H. - Bešta, T. - Myšková, E. - Weiter, L. - Zronek, P. 2015: Bioarchaeological reconstruction of the funeral rite – case study based on organic material from the Hallstatt Period tumulus at the site Zahrádka (South Bohemia, Czech Republic), Památky archeologické CVI, 95–135. http://www.arup.cas.cz/wp-content/uploads/2016/05/3_salkova.pdf
- Chytráček, M. – Chvojka, O. – Egg, M. – John, J. – Křivánek, R. – Michálek, J. - Kyselý, R. – Stránská, P. – Kozáková, R. – Fikrle, M. 2014: Die Untersuchung eines späthallstattzeitlichen Fürstengrabhügels bei Rovná (Kr. Strakonice) im Lichte naturwissenschaftlicher Analysen, Fines Transire 23, 39-50. www.academia.edu/
- Ciglbauer, J. 2015: Amatérská archeologie. Severní Českobudějovicko. Dostupné z: <http://severniceskobudejovicko.cz/2015/07/31/amaterska-archeologie/>
- Michálek, J. 1977: Knížecí mohyly z časně doby laténské u Hradiště, okr. Písek: Příspěvek k historii nálezu z r. 1858, Archeologické rozhledy XXIX, 634-643 https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:d7bc54c2-3cfa-11e1-3052-001143e3f55c#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:d7bc573e-3cfa-11e1-3052-001143e3f55c